

DISKUJONSNOTAT TIL SPØRSMÅLET OM EMNESSTRUKTUREN PÅ 4. STUDIEÅR

7. semester, som omfatter JUS4211 (sivilprosess, straffeprosess og strafferett), er uten tvil et veldig travelt semester. I egenskap av vervet studieårsansvarlig for 4. studieår har jeg i en periode vært av den oppfatning at strukturen på dette semesteret i sin nåværende utforming ikke er optimal. At dette også er mange studenter mening fremgår tydelig av den studentundersøkelse som ligger til grunn for den periodiske evalueringen av emnet som ble gjennomført høsten 2017. JUS4211 oppfattes som et svært krevende emne med mye pensum og mye undervisning over en relativt kort periode. Omfanget av den mengde stoff som forventes behandlet på JUS4211 er omfattende. I tillegg er balansen sammenlignet med 8. semestret er ujevn; mens 7. semestret inneholder tre tunge fag, inneholder 8. semesteret et obligatorisk emne (JUS4111), og et semi-obligatorisk emne og et valgfag. Hverken det obligatoriske emnet eller det semi-obligatoriske emne består av såkalte rettsdogmatiske fag, som fremstår som tyngst for mange av studentene, både modnings- og læringsmessig. Jeg mener det er åpenbart at arbeidsbelastningen er større på 7. semesteret.

Gjeldende ordning har også ringvirkninger for eksamen, som har vært et sentralt kritikkpunkt fra studentenes side i flere år. Eksamen oppfattes som meget krevende og JUS4211 er det emnet på rettsstudiet som har flest gjentak. Et problem er også at mange studenter velger å utsette JUS4211 til vårsemesteret ettersom dette er lenger enn høstsemesteret. Dette skaper ubalanse mellom semestrene (tall for eksamensmøtte fordeler seg slik på høst og vår: høst 2016 - 268, vår 2017 - 335, høst 2017 - 233 og vår 2018 - 308). Omfanget av de tre store fagene på JUS4211 innebærer i tillegg at det på en seks timers eksamen ikke er tilnærmet mulig med «full» eksaminering av hvert fag. Oppgaveutvalget må derfor gjøre et valg om hvilket fag som skal eksamineres. Det er imidlertid neppe optimalt at et fag som studentene har arbeidet inngående med i lang tid ikke blir gjenstand for eksaminering. At studentene deler dette synspunktet fremgår også tydelig av studentundersøkelsen som ble gjort 2017. Etter min mening bør utgangspunktet være at studentene prøves i samtlige fag til hver eksamen.

Spørsmålet er da om noe kan gjøres for å forbedre situasjonen. Det er ikke hensiktsmessig å vurdere eventuelle endringer i studiestruktur som omfatter de øvrige studieårene. Derimot er det innenfor fullmakten til studieårsansvarlig å se over emnesstrukturen på sitt studieår, dvs. på 7. og 8. semester. Eventuelle endringer bør imidlertid i siste hånd besluttes av PMR.

Høsten 2017 (10.10.2017) skrev jeg et preliminært forslag som gjaldt muligheten for en omstrukturering av fagene på 4. studieår. Det sentrale formålet med en eventuell slik re-allokering ville være å lette opp noe på arbeidsbelastningen på 7. semester. Utgangspunktet var å skille ut et av de store fagene på JUS4211 og flytte til 8. semester, og deretter flytte et av de mindre fagene på 8. semester til 7. semester. Etter en preliminær høring med de fagmiljøer som nærmest ville bli berørt av forslaget ble det opprinnelige notatet oppdatert og noe omarbeidet. Det er dette omarbeidede notat som foreligger her. I notatet drøftes bare studieårets struktur, ikke allokeringen av studiepoeng mellom emnene.

Med den bakgrunn som ble skissert i det opprinnelige forslaget oppstår spørsmålet: hvilket fag bør flyttes fra JUS4211. Svaret er ikke opplagt. Det ville være mulig (i) å flytte ut strafferetten, og behandle sivil- og straffeprosessen sammen. Det ville også være mulig (ii) å flytte sivilprosess, men beholde strafferetten og straffeprosessen. Alternativt (iii) kan også sivilprosess og strafferetten beholdes, mens straffeprosessen flyttes.

Det er ulike meninger om hvilke av disse fagene som bør undervises i sammenheng for å oppnå best mulig synergieffekt. Noen mener at sivil- og straffeprosess bør undervises sammen, mens andre mener at det faller mer naturlig å undervise strafferett sammen med straffeprosess.

Å undervise sivilprosess og straffeprosess i sammenheng slik at sivilprosess undervises først har den fordel at flere alminnelige prosessrettslige spørsmål, relevante for begge fagene, kan presenteres før straffeprosessundervisningen innledes. På den andre side er det at det foreligger enkelte likheter mellom sivilprosess og straffeprosess i seg selv ikke nødvendigvis et argument for å knytte fagene sammen undervisningsmessig. Det kan de facto av pedagogiske grunner være fordelaktig å holde disse fagene fra hverandre for å unngå sammenblanding av regelsett og systemer. Det finnes derimot gode grunner å undervise sivilprosess før straffeprosessen, ettersom enkelte tematiske der er felles for begge områdene. Samtidig finnes det gode grunner å behandle strafferetten før straffeprosessen, ettersom straffeprosessens primære formål er å realisere den materielle strafferetten og de straffeprosessuelle reglene knytter sterkt an til denne.

Etter en god del overveielser har jeg landet på følgende standpunkt. Det er etter min mening viktig å holde fast ved utgangspunktet at strafferetten bør undervises før straffeprosessen. Ettersom straffeprosessens primære formål er å realisere den materielle strafferetten får disse reglene altså nok mest mening etter at studentene har gjennomgått undervisningen i strafferett. Denne oppfatningen deles av fagmiljøet i strafferett og straffeprosessrett. Det fremstår også viktig at sivilprosess undervises før straffeprosess.

Dette innebærer at alternativ *ii* og *iii* begge er tentativt mulige. Sammenhengen mellom sivilprosess og strafferett er imidlertid ikke veldig store, og denne kombinasjon synes dermed mindre optimal. Også i dag undervises sivilprosess og straffeprosess rimelig frittstående fra hverandre. Alternativ *ii*, dvs. å flytte ut sivilprosess fra JUS4211, synes mot denne bakgrunn å ha de beste grunnene for seg. Dette ville innebære at strafferett og straffeprosessrett undervises på samme semester, mens sivilprosess undervises et annet semester.

I sammenhengen kan nevnes at dekanatet ved det juridiske fakultet ved UiB i sitt diskusjonsnotat (8.12.2017) om reform av studieordningen i alle de tre alternativ som drøftes også har koblet sammen strafferett og straffeprosessrett på samme semester på 4. studieår, og skilt ut sivilprosessretten til 3. studieår.

I lys av gjeldende struktur skulle en slik re-allokering innebære at sivilprosess flyttes til 8. semesteret, mens et av fagene på 8. semesteret flyttes til 7. semesteret. Ulempene med dette ville imidlertid være blant annet at en del generelle prosessrettslige spørsmål som behandles i sivilprosesssemnet skulle behandles først etter at de straffeprosessrettslige reglene har blitt behandlet. I tillegg kan en del valgfag på 8. semesteret forutsette prosessrettskjennskap, f.eks. rettslig bevisteori (JUS5501) og konkurs- og panterett (JUS5820).

En mulighet ville være å la 7. og 8. semesteret delvis å bytte plass med hverandre slik at sivilprosess blir igjen på 7. semesteret og straff- og straffeprosessrett flyttes til 8. semesteret. Dette ville innebære at to av de emner som nå undervises på 8. semesteret flyttes til 7. semesteret for å undervises sammen med sivilprosess, mens straff- og straffeprosessretten flyttes til 8. semesteret for å undervises sammen med et av semesterets «gamle» emner. Slik ville hvert semester fortsatt være 30 sp, samtidig som sivilprosess fortsatt undervises før strafferett og straffeprosessretten. De ulemper som ble pekt på kan dermed unngås.

Det spørsmål som da oppstår er hvilke emner som er best egnet til å flytte fra 8. semesteret til 7. semesteret. Alle tre emnene (JUS4111, et semi-obligatorisk emne eller et valgfag) fremstår som mulige kandidater. Det synes imidlertid å finnes gode grunner for å la valgfaget, som i dag undervises på 8. semesteret, bli igjen på dette semesteret. For det første bør, etter opplysning fra ansvarlig lærer for valgfag, valgfagene er

igjen på 8. semestret ettersom de bør passe sammen med valgfagene på 9. semestret. Men valgfaget ville da også komme etter sivilprosessen, hvilket er relevant ettersom enkelte valgfag, som nevnt, kan forutsette grunnleggende prosesskunnskap. Også valgfaget internasjonal strafferett (JUS5570) ville da undervises sammen med straffe- og straffeprosessretten, og ikke før, hvilket faglig er en fordel. I tillegg er undervisningen i valgfag fleksibel, hvilket gjør at undervisningen kan spres over semesteret slik at planleggingen av undervisningen i strafferett og straffeprosess belastes kun i liten grad.

Gode grunner taler altså for å flytte JUS4111 og de semi-obligatoriske emnene til 7. semesteret. Det er mulig at enkelte fag kan oppleve ulemper ved en slik flytting. Samtidig kan det uavhengig av hvilken modell som velges oppstå ulemper sett fra det enkelte fags ståsted. Det sentrale spørsmålet er imidlertid om ulempene blir uproporsjonalt store i forhold til det formål som søkes oppnådd med tiltaket, dvs. å forbedre læringsmiljøet på 4. studieår.

Å flytte JUS4111 til 7. semesteret ville innebære en tilbakegang til den ordning som gjaldt før reformen 2011. At metodekurset da ville komme før straff- og straffeprosessretten, og undervises sammen med sivilprosessen, kan også gi enkelte pedagogiske fordeler. At etikk ville undervises før straff- og straffeprosessrettskurset vil ikke nødvendigvis være til hinder før å bruke eksempler fra disse fagene i etikkundervisningen. Det kan de facto være en fordel med etisk bevissthet før undervisningen i strafferett- og straffeprosessrett begynner istedenfor etterpå. Ettersom JUS4111 er undervisningsmessig omfattende er det ikke hensiktsmessig å undervise kursen sammen med strafferett og straffeprosessrett.

Å flytte de semi-obligatoriske emnene synes ikke å innebære noen åpenbare problem, ettersom de er temmelig selvstendige emner og i tillegg allerede nå undervises sammen med JUS4111.

I lys av dette er altså mitt forslag å la 7. og 8. semestrene delvis bytte plass slik at det på 7. semesteret skulle undervises i metode og etikk, sivilprosess og semi-obligatoriske emner (sammen 30 sp), og på 8. semesteret i strafferett og straffeprosess («kriminalitetsbekjemping») og et valgfag (sammen 30sp). Sivilprosessen ville dermed bli et nytt eget fag på 7. semesteret.

Etter min vurdering fremstår fordelene med en slik omstrukturering som større enn ulempene. Den innebære at JUS4211 (strafferett og straffeprosessrett) blir mindre belastende for studentene, ettersom sivilprosessen flyttes ut til et eget fag. Studentene avlegger emnet sammen med ett valgfag på 8. semesteret samtidig som sivilprosess skulle undervises før både valgfaget og straffeprosessen. Ettersom JUS4211 blir «lettere» er det godt mulig at endringen ville redusere antallet studenter som velger å utsette faget til det lenger vårsemesteret. Endringen har sannsynligvis også positive effekter på eksamen i JUS4211. Dels blir eksamen i JUS4211 begrenset til strafferett og straffeprosessrett, noe som trolig ville være velkomment av studentene. Ettersom mindre står på spill og presset minsker er det godt mulig at endringen også ville bidra til å redusere antallet eksamensgjentak på JUS4211. Men endringen ville også innebære at begge fagene kan bli eksaminert sammen, noe som oppfattes som positivt.

Ettersom sivilprosess skulle bli utskilt til et eget fag, så ville det bli eksaminert separat i en fire timers eksamen (10 sp). En slik separat eksaminering ville også samsvære med sivilprosessens sentrale relevans i studiet. En økning av antallet eksamensdager ville riktignok innebære en tilleggskostnad på ca. 390 000 kr plus kostnadene forbundet med økt administrasjon og oppgaveutvalsarbeid. Etter preliminær opplysning fra studiedekan og studieadministrasjon er imidlertid det økonomiske aspektet ikke nødvendigvis et hinder for en slik endring av studieopplegg om den er nødvendig for å forbedre læringsmiljøet.

Endringen ville i tillegg innebære at sivilprosessen blir et av de tunge hovedfagene på 7. semesteret. En ytterligere, og fra et pedagogisk perspektiv viktig konsekvens, er at det da ville finnes mulighet å spre

undervisningen mer. Istedenfor å ha 5 uker til disposisjon per fag, skulle det finnes ca. 7 uker til disposisjon for undervisningen i strafferett og straffeprosess på 8. semestret. Tilsvarende bør gjelde for sivilprosessen på 7. semestret.

Dette forslag legges nå frem til høring blant de ansvarlige faglærerne på 4. studieår. I tillegg bør juridisk studentutvalg (JSU) høres. Samtidig inviteres miljøene og JSU til å innkomme med mulige alternative opplegg for å komme til rette med den problematikk som underligger forslaget. Frist for å innkomme med synspunkter er **mandag 10.12.2018**. Avhengig av de synspunkter som fremkommer, så legges et endelig forslag frem for PMR senere.

Oslo den 12. november 2018

Johan Boucht
Studieårsansvarlig 4. studieår